

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1919-cu il 2 iyun (Bazar ertəsi günü) tarixi 193-cü nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transferasiyası

AZƏRBAYCAN

ELAN
1919 həzinirinin [iyunun] 2-ci günü saat 11-də Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacağı elanı olunur.

T-143

ELAN
Qobustan otləqlarında olan yerlərə Şəhrəbanu xanım Qulubəyova və Bika xanım Hüseynova tərəfindən verilmiş səndəclərin səhifələrini iki həftənin müddətində dəvət edirik ki, gəlmiş o xəbərlərini mənə arz etsinlər.
Məhəmmədyski küçə, nömrə 56.

Miralınağı Hüseynov
10205

Azərbaycan Məclisi-Məbusan raisi namına gələn ərizələr daxilində bir çox imzasız ərizələr təsadüf olunur ki, böylə imzasız gələn ərizələrə qənun mövcubinə [qanuna əsasən] ancam edilməyib buraxılmadı. Buna binaən [buna görə], Azərbaycan Məclisi-Məbusan namına gəlmiş olan imzasız ərizələr baxılmamış və ancamsız qaldığı kimi, ərizə sahibi də ərizə-halına ancam edilməyib [qənimətdə qədir]. Azərbaycan Məclisi-Məbusan raisi həzrətlərinin əmrlərinə binaən, ərizə göndərən zətlərə bununla məlum edilir ki, göndərilən ərizə-hal-ların cümləsi imza edilməlidir, əks təqdirdə ərizə sahibinin hansı səbəbdən dolaylı olursa-olun ərizəsini imza etməmiş olduğu halda göndərilən ərizələr Məclisi-Məbusan tərəfindən sarəncamsız qədir.

Parlamən idarəsi vakili: Vəkilov
Kərgüzə: [Camal] Paşazadə
T-134

QİSMİ-RƏSMİ [RƏSMİ HİSSƏ]

Bəbi-Məşəxtədar [Şeyxülislamıq İdarəsində]
Ümum qazılara gəncülər həkəmi-müttəhidüldi-məzmün [vəhid məzmunu hökmi] surati və zımmən [bununla belə], ümum müsəlman camaatına tövsiyə-i-diniyə:
Ramazanül-mubərak ayı hülul etdi [gəlib çatdı]. Şənbə günü, yəvmişşək, bazar günü, həkəmi-ramazandan olduğu müəqqəddir [qətdir]. Demək, bir ay əlami-islami hər nqətasında şəhər və qürəda [kəndlərdə] gəcə və gündüzün camaat məsəcidə [məsəcidə] toplanıb, ruhanilərin məvəzi-diniyyəsini [dini möizələrini] səmimi ürək və pak imanla din-ləyəcəkələri zəman hülul etdi.

Üləma [ruhani alimlər] və imamlar əsna-yi-və'zdə [moizə edərkən] nə söylərsə [dina müvəziri [zidd] olmağa şərti ilə] camaat onun qəbul və həm də can-dil ilə qəbul edəcaqlardır. Şimdi üləmaya da böyük və qəvət müqəddəs bir vəzifə tərat-ütbi edir [boyunlarına düşür], o da əvəm camaatın əzhəni-səfiyyəsinə [saf zəhinlərini] həqiqi din və şərit namına zaman və hələ mənəsbə ehtəkamı-diniyə [dini hökmlər] ilə təziyən etməkdir [bəxməkdir]. Bu vaxta kimi fərazi-diniyyə [dinin fərz-ətləri] yalnız salavat, sıyam [oruc], hacc və zəkat kimi ehtkamdan ibarət olub qalmışdı. Fəqət cəməül-kəlam olan Qurani-cəllilim-həzri həlvi olmuş [əhliyə etdiyi] bir çox maddələrin nəziyyəti və əməliyyatımız təbiiqə zamanı gəlmişdir. Hal-hazırda millət və vətənimizin ən şiddətli möhtac olduğu və Qurani-kərimimiz mütaəddid [bir çox] yerlərdə sarəhatən [açıq-aşkar] əmr buyurduğu əsərik və vətənpərvərlik məsələsi qarşımişdır.

Bizim camaat isə bu vaxta kimi islamıyyətdə əsərik gör-məmiş olduğundan, bunu bir məcburiyyəti-qənuiniyə [qənun məcburiyyət] ad [hesab] edərək karəhatə [istəməyəvə] inqiyad etdikləri [təbə olduqları] görülməkdədir. Halbuki bunda məcburiyyəti-qənuiniyyədən başqa, bir məmuriyyəti-diniyyə [dini vəzifə, dini borc] olduğunu bilsələr, əlbəttə, şəvq və həvəslə itaət edərlər.

Binəənləy [ona görə], bu sənə ramazan münəsbətilə məsəcid və sair cəmiyyətlərdə oluna-cəv ə'zəlin bir çoxu bu məsələyə aid olmalıdır və bu babda [bu barədə] qazılara müqərrər olub [qararlaşdırılı] ki, həttə bütün qəvə [kənd] məsəcid möllərinə də təlimati-lazimə versinlər, ta ki ümum üləma ayatı-Quraniyə və əhədisi-nəbaviyyədən [Quran əyələrinə və peyğəmbər hədəslərindən] vaxta münəsb mətbələribə camaatə vəz və nəsihət buyurub, vətəni, millətə və hökumətə məhəbbət və yardım etmək lüzumunu da o[n]lara qəndirsinlər.

Məşəxtə sədri
Şeyxülislam Axund Ələmqazadə

ŞİMALIMIZIN HALI

O Dağıstan ki, onu fəth etmək üçün qoşununun qüvvəsi ilə Yevropanı qorxudan rus çarlığı üçün bəli vurubş çalışmışdı – o Dağıstanı Denikinin dəradən-təpadən yığılmış bəspəuqçuları bir gündə fəth etdilər!

Və bu fəth sayəsində Qafqaz cümhuriyyətlərindən biri bir az zaman içində gözümdən ötürünmə məhv olmuş gətdi.

Dağıstan cümhuriyyətinin quruluşu və Dağıstan istiqlalının əldən gətirməsi ümum Qafqazın növdə [yeniböyün-lən] cümhuriyyəti üçün son dəracə mövcibi-təəssüf [təəssüf edilmiş] bir keyfiyyətdir.

Bir istiqlalıyyətin pozulmasından hasil olan bu təəssüfün üzünə bir və rus irticəpərəst və qarəgürh qüvvəsinin bizim-lə yən-yənə qonşu olmağa fəqərəsi [fəkti, hədəsi] dələyisi ilə əmələ gələn böyük bir təşviş və əndişə dəxi əlavə olunur.

Fəqət bu əhvalatə həmidən artıq təəssüf edən əlbəttə ki, Azərbaycandır. Çünki bu məhv olan cümhuriyyət Azərbaycan ilə həmidən olan bir islam cümhuriyyəti idi ki, bu dən birliyi Azərbaycan ilə Dağıstan arasında bir əla əzəliq mərbutıyyəti [əla üzvləri arasında qəbliq] əmələ gətirməkə, gələcəkdə Qafqaz cümhuriyyətlərinin müvəzi-nəsiyyəsinə də [siyası təarizinə] dəl təsir edə bilirdi.

Təşviş və əndişəyə gəldikdə dəxi, genə də Azərbaycanın əndişəsi o birlirlərindən daha artıqdır. Çünki dəbravollar [konülülər] tərəfindən gəzlənən xətar bilavasitə bizi təhdid edir. Aramızda artıq heç bir hail [məna] və sədd yoxdur. Oduq ki, biz ehtiyatı olmaqdan bir əla bəla qəfil ola bilmərik və silah altında hərəkət etməyib məcburiyyətindəyiq.

Amma nədəndir ki, öz əzədiq və hürriyyətinə rus istib-dadının hirs və təməhinə qurban verməmək üçün otuz beş il cəng edib qan tökən dağıstanlılar bütün ələmin məhəbbət və rəğbətinə qazandıqları halda, bu gün Denikin ordusuna təslim-cən edən həman dağıstanlıları o rəğbətdə məzhər [nail] ola bilməyər və onların bugünkü halı insanda nisgill hissi əvəzinə acıq və əsəbiyyət oyadır?

Çünki bugünkü dağıstanlılar öz əzədiq və istiqlalıyyətlərini müdafiə və mühafizə etmək üçün heç bir fədakarlıqda bulun-madılar və heç bir iş görmədilər. Qəhrəmanlıqları ilə məşhur olan dağıstanlıların bu yolda heç bir qəhrəmanlıq görmədik. Nə gördük? Mühəribəsiz təslim!

Bu mühəribəsiz təslimin nədən əmələ gəldiyi xüsusundə bir çox fikirlər ola bilər, lakin hər bir fikrə əksə də, dağıstanlılar dəbravərlərdən qorxub və qarə gərməklərinə mühəribə etmədikləri fikri əla bilməz. Çünki dağıstanlıları igdiyi və qəhrəmanlıqları ələmdə məşhurdur. Zənnimizə, bu işin səbəbini əvvəladə, dağıstanlıların müxtəlif kiçik millətlərdən təşəkkül etməsində və sənıyan [kincisi], bu müxtəlif millət arasında ittihad və ittifaq fikrinin layiqi vəchlə çağır olma-masında [layiqli şəkildə özünə yer tapmamasında] əramalıdır.

Gürcüstan dövlətni təşkil edən gürcülər və Azərbaycan Cümhuriyyətni quran türklər bir dil ilə təkəllüm edən [danişq], ürəf və adətləri ilə eyni və fərdləri arasında heç bir ayrılmıq olmaı bir millət kütləsi olduğu halda, dağıstanlılar ayrı-ayrı, kiçik-kiçik və əlaq məllərlərdən əmələ gəlir ki, hərsinin dil ayrı, adətı ayrı; bir surətdə ki, bir yərə yığılarkən

bir-birini anlamaq üçün ya rus, ya türk və ya arəb lisanlarını işləməyə məcbur olurlar.

Böylə müxtəlif millətləri bir dövlət öz istiqlalını və öz varlığını saxlamaq üçün əvvəl-əvvəl millətləri arasında vəəcib və lazım olan ittihad və ittifaqa möhtacdır. Əgər bu ittifaq, ittihad və ya əlbirlik və dilbirlək mövcud olmasa, bu dövlətin əsəri qüvvəti də həcdir və qəhrəmanlıqları da fayda vermaz.

Dağıstan Cümhuriyyəti elan edildəndən bəri onların idarə işlərini təqib edənlar və bunlara göc yetirənlər Dağıstan mil-lətləri arasında ittihad və ittifaqın mövcud olmadığını görməmiş deyildirlər ki, bu adəmi-ittihad və ittifaq [birlək və ittifaqın olma-ması] çox çəkmədi ki, böylə bir acı fəlakətə nəticələndi.

Dağıstanlıların ittihad və ittifaqı ancaq cümhuriyyətlərinin rəsmi ədində olub, kağız üzərində idi. "Müttəhid [Birləşmiş] Dağıstanlılar İttifaqı" namını dəsiyən bu cümhuriyyətin ədəmi-ittifaq və ittihadı deyil yəlmiz bir müxtəlif millətlərinin arasında, bəlkə siyasi irtiyəsətlərinə dəxi mövcud idi. Burada bir tərəfdən bəlvəskiliyə meyl, digər tərəfdən deniknillərə rəğbət və bir yəndən da Azərbaycan camaatı qəbul olma [birləşmək] fikri mövcud olub, ittihad üzrə müstəqil yaşamaq əməli [niyyət] və arzularına zərər və ziyan yetirməkə, istiqlalıyyəti fikrini sarısdır, laxladır və tərəfdarlarını da mütərəddid [tərəddüddə, şüb-hədə] qoyurdular.

Gürcüstanda və bizim Azərbaycanda istiqlal müdafiəsi yol-unda hökumət tərəfindən irad olunan dəvətə bütün millət və ya milləti təmsil edən müxtəlif firqəli Parlamən da bir ağzıdan, bir ürəkədən "ləbbeyki!" [bəş üzrə, müdafiəyə hazır olduqlarını] izhar etdikləri halda, Dağıstan Hökuməti ilə Dağıstan Parlamən arasında bu məsələ üzərində dəxi birlək yox idi. Na hökumət Parlamən kəməyinə ümid edə bilirdi, nə də Parlamən Hökumət bəcarətinə inanırdı. Hökumətə Parlamən, Parlamən ilə da millətlər arasında açıqlıqlar var idi. Xülasə, arada möhkəm və bir-birinə mərbut [bağlı] heç bir şey yox idi.

Böylə olan surətdə dəbravolların əsənliqə Dağıstani baş-dən-bəşə işğal etmələri və dağıstanlıların mühəribəsiz təslimi böylə əhvalının təbii nəticəsi idi ki, baş vərməsi uzaq çəkmədi.

Dağıstan millətlərinin bir-birinə mərbut edən [bağlı] dən birliyi. Fəqət əzədiq və hürriyyət yolunda mübarizədə bir və səbat göstərmək üçün dini ittihad təşviqindən ötrü dəmir üzrə səhbi olan imam Şəmilər lazım imiş. Halbuki anları hər dəfə və əsrədə imam Şəmil dögərmaz.

Sübhə yoxdur ki, əgər Dağıstan millətləri bu gündən bəla, dəxi bir az gəc də olmuş olsa, ittihad və ittifaqə, əla və səbat və fədakarlıqlar göstərsələrə, əzədiq və istiqlalıyyətlərini geri qaytara bilərlər. Bu üzən Dağıstan istiqlalı əbədiilik məhv oldu demək cəz deyildir.

Hacıbəyli Üzeyir

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

Qahirə - Rəşid paşa istefa verdi.

London - Vyanadan xəbər verilir ki, sabiq Macarıstan Raisi-vəkəli [Baş nazir] Vekerle həbsxanada qətl edilməyib, öz əcalı ilə ölmüşdür.

Bölvəçiklərə mühəribə

Murmansk - Onej gölünün şimal tərəfində olan Povenets denilən yer ruslar tərəfindən işğal edilmişdir. Bölvəçiklər orada olan 14 yaşından yuxarı əhalini cəmləmişdirlər. Hakazə [eləcə də], orada olan paroxod və bərkəsələri də çıxarmaq istəmişlərdir, fəqət gəl buzlu olduğundan paroxodları çıxara bilməmişlər. Libavadan xəbər verilir ki, havalər istislaşdıqdan sonra Pribaltik boyunda bölvəçiklərin hücumu başlanmışdır. Şokdan Altrusa qədər bütün cəbhə boyu başlanmış olan mühəribə davam edir.

SÜLH ƏTRAFINDA

İtaliya və Amerika itxilafı

London - İtaliyanı məsləhətləndirən bəhs açan "Tayms" qəzetəsi deyir ki, İtaliyan ən yaxın dostları ondan təvəqəq edirlər ki, Vilsonun müraciatına əməl etsin. İcab etdiyi [lazım gəldiyi] zaman İngiltərə və Fransa London müəhdəsində [səzişinə] riyayət edəcaqdır. Fəqət bunlar müəhdə bağlandıqdan sonra əhvalın qətiyyəni dəyişdiyi kimi Vilson rayinə müvafəq edirlər [şimdi, saziş bağlandıqdan sonra vəziyyətin təməliyə dəyişdiyi haqqındakı rəyinə şirikdirlər]. Fiumenin şimal və şimal-şərq tərəfində olan əhalinin dəyərləri yolları olmasi kimi arzu-larına həsn-təvəccöh göstərlirlər. Fransa və İngiltərə bu yolda öz əqidələrinə görə fəaliyyət göstərməcaqdirlər. Şimdi İtaliya və bütün cəhan müqəddəratı fəqət İtalyanlardan əsildir.

İtaliyada nümayişlər

Roma - Axsəmkə qəzətlərdə camaatə təklif edilməmişdir ki, son hadisətdə görə əhali bir nümayiş yapsın. Bu gün bədad-zəvq [günortadan sonra] Kolumbiyada böyük bir dəstə nümayiş tərtib-lənmişdir. Bunların bəyraqlarındə "Yəqasın Fiume, Orkəndə və Sonnino!" dəyə yazılmış imiş. Nümayişçilər bütün küçələri dolanmışlardır. Roma Bələdiyyə raisi nitq söylərkən demiş: "İtaliya heç bir zaman raz olamazmı ki, qələbə məyusi düşmənlərinin əlinə keçsin". Nümayiş zamanı heç bir hədisə olmamışdan ötrü Amerika, Fransa və İngiltərə səfərbəxənalər və sosialist "Avanti" qəzetəsinin idarəsi iyirmi beş xüsusi dəstələr tərəfindən mühafizə edılmışdır.

Roma - Dünən Romada Vilsona qarşı böyük bir nümayiş qurulmuşdur. Küçələr əhali ilə məmlu [dolu] olub, İtaliya şüli müraxxəslərini [nümayəndələrin] alqışlamışlardır. Böylə nümayişçilər Milan, Turin, Genuya, Neapol və İtaliyanın sair şəhərlərində dəxi vəqə olmuşdur.

London - Parisdən teleqrafla "Tayms" qəzetəsində xəbər verilir ki, Vilson manifestinin təfəsilatı 10 gün bundan əvvəl Orlando tərəfindən Romaya bildirilmişdir.

London - İtaliya ilə Amerika arasında vəqə olan itxilaf həlvi qurulmuşdur. Küçələr əhali ilə məmlu [dolu] olub, İtaliya şüli müraxxəslərini [nümayəndələrin] alqışlamışlardır. Böylə nümayişçilər Milan, Turin, Genuya, Neapol və İtaliyanın sair şəhərlərində dəxi vəqə olmuşdur.

Berlin - "Təqeblatt" qəzetəsi xəbər verir ki, dünyada böyüklükdə birinci mövqe tutan "İmperator" nam [adlı] ələm paroxodu İngiltərəyə əzimət edir [yola düşüb]. Orada Müttəfiqlərə [Antantaya] qarşı qətlm ediləcəkdir.

Paris - Uqlər Surəsi qarşı qoymuşdur ki, Kiao-Cəo qətiyyəni [qəti surətdə] Yaponiyaya keçsin. Ravəyatı görə, sonra Yaponiya bu yerə Cinə qaytaracaqdır. Çin ilə Yaponiya arasında olan sair səzişat [səzişlər] öz gücündə qalacaqdır.

London - Makino Roytəyə xəbər verir ki, Yaponiya Şəntun nimcəzirəsinin [yarımadasının] Cinə qaytarmaq istəyir. Fəqət o yerdə əvvəlcə Almaniya verilmiş olma imtiyazları şimdi Yaponiya alır. O ki qaldı dəmir yoluna – ki bu da Yaponiya və Xitaya [Cinə] məxsusdur – bu da xüsusi pols tərəfindən mühafizə ediləcəkdir. Polis çinlilərdən olaraq müəllimləri [instrukturları] yaponlardan təyin ediləcəkdir.

VİLSONUNUN NİTQİ

Parisdən xəbər verirlər ki, Raisi-cümhur Vilson Sülh Konfransı tərəfindən müzakirə edilib və bu qədər itxilafə bəis olan Adriatik məsələsi haqqında birinci dəfə olaraq bəyanat vermişdir. Vilson öz bəyanatının müqəddəsində demişdir ki:

Yenə təzadən ümmum nəzəri-diqqətinə ön cəlb etmək istəyir ki, bir neçə möhkəm əsaslar vardır. Bu əsaslar cəhan xalqı tərəfindən qəbul edilib və uzun müddət davamədi sül-hün binasından ibarətdirlər.

Amerika Hökuməti bunu ondan ötrü yəvadər etmək [yəda salmaq] istəyir [ki], bu əsarlardan imtina edən politikiqlərə münəniət [mənəqlik] etsin.

Vilsonun bəyanatı böylə başlanır:

"Məsələlərin fəvqəladə mühüm olması münəsbətilə və onları traficiqə aşkar etmək məqsədilə mən ümidvaram ki, aşədiqə bəyanatımıq qəti və təminədiq qərarə gətirisi". İtaliya Hökuməti müsiyyəni, lakin İngiltərə və Fransa hökumətləri ilə xüsusi saziş əsası üzərində mühəribəyə başlandı. Bu saziş də indi London müqavilənaməsində məşhurdur. O zamanın işlər xeyli dəyişmişdir. Bir çox başqa məmləkətlər, istər böyük, istərsə balacalar, həmçinin mühəribələrə qoşulurlar. Lakin onlar bu xüsusi sazişdən bilmərrə [qətiyyəni] xəbərdar deyildirlər.

Yevropanın o zamankı düşməni olan Avstriya-Macar İmperiyası – ki qəlibiyyət təqdirdə onun hesabına Avstriya müqavilənaməsi vücuda gətiriləcədi – hissələrə bölünüb, daha artıq mövcud deyildir. Bundan əlavə, bu məmləkətin əlahiddə hissələri İtaliya ilə Müttəfiqlər arasında olan sazişə görə, müstəqil hökumət ətiraf [qəbul] edilib Cəmiyyəti-Əvəmdə [Millətlər Cəmiyyətində] bu axır vaxt bizim düşmə-nlərimizlə deyil, İtaliyanın özü ilə və əzədiq üçün böyük mühəribədə iştirak edən İtaliya kimi məmləkətlərlə bir-ləşmişdir. Biz onların əzədiqini özümüzünkə kimi təmin etməliyiz. Onlar kiçik məmləkətlər arasında yəradədirilmə-lidirlər, bu vaxtdan başlamsın onların manəfeyi də ən qüvvəti məmləkətlərin manəfeyi gəzlənən kimi ciddi bir surətdə gəzlənməlidir.

Mühəribə onunla qurtarmışdır ki, Almaniya mü-tərikədən [təşəkkədən] sonra sülh təklif edilməmiş. Bu sülh təzə qənun və qəyda bərpəedici müsiyyəni əsaslar üzərində binalanmalıdır. Bu əsaslar üzərində də Almaniya ilə sülh müəhdənaməsi [səziş] hazırlanmışdır. Bu əsaslar üzərində də müəhdənaməyə əməl olunmalıdır. Biz tələb edə bilmərik ki, hökumətlər Avstriya sülh təklif edib əqə etsinlər və əvvəl-cədən Avstriya-Macaristanı təşkil edən məmləkətlərin istiqlalıyyətni və hüququnu Balkan üçün təbiiq edib başqa əsaslar üzərində ətiraf etsinlər. Almaniya haqqında icra əylədiymizi əsasları bu məmləkətlərin də müqəddəratını həl edən zaman icra etməliyiz. Bu əsaslar sülhünə binasına qoyul-muşdur və sülhün əhval-i-siyasiyyəti də bunların üzərində dur-malıdır. Hərgəh, biz bu əsasları sədiq qəlməq istəyiriksə, o zaman Fiume nainki bir tək İtaliyanı ticarət məqsədəlinə, bəlkə bu limandan şimal və şimal-şərqdə olan, o cümlədən, Macarıstan, Bohemiya, Romaniya və Canubi Slav [Yuqoslaviya] təzə hökumətləri üçün xidmət etməlidir. Fiumeni İtaliya vər-məklə biz bununla öylə bir təsərit vücuda gətirik ki, Bəhri-Səfidə [Aralıq dənizinə] onlar üçün yol açan bir limanı qəsdən öylə bir hökumətin əlinə veririk ki, ora onun əymləz parçası deyildir. Onun hökuməti ora üçün yəvadər. Bundan əlavə, bu limanın oblaştırlar üçün xidmət edəcəyi ticarət və sənaye manəfeyinə məqsəddə müvafiq deyildir. Bəlişubəli [bəlişbəzi], buna görə də Fiume London müqavilənaməsinə dəxil edilməmişdir. Bu müqavilə ələmində Adriatik dənizinin şərq sahilı və Dalmat sahilının bir hissəsində əlaqəqdər. Buna səbəb ancaq o deyildir ki, bu cəziqlərdə [dələrdə] və sahildə İtaliya qanı ilə adəmlər vardır. Ələləmdə bu onunla təfsir edilir ki, İtaliyanın Şərqi Adriatik kanallarında üşşüləhəyə [bəzayə] malik olmuş lazımdır. Bu da xüsusi səhillərini Avstriya əleyhinə müdafiə etmək xidmətinə gərsün.

Lakin Avstriya hökuməti artıq yoxdur. Avstriya hökumətinə təklif edilməmişdir ki, orada yaddıqları məni istəhkəmatı götürsün. Bundan əlavə, Cəmiyyəti-Əvəmin qətnəməsinə görə, Yevropada intizam bərpə etmək qəsdı ilə lazımdır ki, təzə hökumətlər işləməmişlərin əzəlməsina rəs olsunlar. Bu qərar üzrə məsələ öz-özünə bitmiş olar. Bu şəhər İtaliya əhalisi haqqında gərləkəq ədalətsizlikdən ehtiyat etməyə də əsas yoxdur. Çünki həmin millətləri bir bərabərə baxılacağı üçün İtaliya qıfayət qədər təminat veriliəcəkdir.

Müstəşəri-kəlam, bu qətnəmə ilə əlaqədar olan hər bir məsələ qəlibiyyət üzrə təzə bir hal kəsb etməkdədir [hal əlaqəqdər] ki, bu qəlibiyyətə naminə da İtaliya bu qədar qurban vermişdir. İtaliya Hökuməti başqa dörd müəzzəm [böyük] dövlətlərə bərabər təzə qənun və qəydanı ödəmə qəyymı hesab olunurlar ki, bu qənun və qəydanın bərpəsində İtaliya böylə böyük rol oynamışdır. Onun sərhədləri qəyda və şimal-şərqdə, şimal-qərbdən başlamsı cənub-şərqə, şərqə ta İstriyen yənməczirəsinə [yarımadasına] qədər, o cümlədən, Triest, Pola və Romannın yeddi tapədə binası qoyulduğu gundən İtaliya müəssəliq [məxsus] həman oblaştırlar bütün-bütünə bərpə edilmişdir.

İtaliyanın vahidiyli bərpə edilməmiş. Onun sərhədləri İtaliyanın təbii müdafiəindən [müdafiəçisindən], qoruyucuşun-ıq] ibarət olan böyük divarlar qədar imtidat edib [uzanır]. İndi isə ancaq onun özündən əsildir ki, özünü dostlara mühasirə etsin və təzə əzad olan millətlərə göstərsin ki, əlancən-əbliğin yaxşı nümunəsi ədalətin dər millətilik manəfeyi üzərində hökmfərma [hökmərn] olmasından ibarətdir. İtaliya ilə əlaqədar olan London müqavilənaməsindən və böyük mühəribə intibadında [başlanğıcında] əqə edilib dərğöz mil-lətilik manəfeyi xatirəsi üçün deyil, ümmüi sülh bərpəsi üçün böyük qurbanlara bəis olan müqavilənamələrdən xəbərdar olmayan millətlər indi İtaliyanın əski müttəfiqlərinə qoşulub ondan xəhiş edirlər ki, Yevropadan ötrü təzə bir şey olmayan rəhbərliyi öz öhdəsinə əlmiş. Amerika İtaliyanı dostudur. Milyonlara İtalyanlar Amerikaya köçmüşdür. Amerika İtaliya ilə nainki qanla, bəlkə məhəbbəti-mütaqəbilə [qərsqliq məhəbbət] ilə əlaqəqdər. Böylə dünyülər heç bir vaxt ələqə bəlməz. Sülh müzakirəti başlamamışdan ötrü Amerikaya müttə-fiqlər tərəfindən ıxtiyar verilmişdir. Biz demək olar ki, öz isizmi birtəmslik. Bu işlər Anlıca tərəf-dən əzəlməsini şərait üzrə aparılmışdır. Amerika Hökuməti indi hazırlanmasında iştirak etdiyi qərarların həməsinə bu əsaslarla müvafiq etməlidir. Amerika üzün başqa bir iş qəlməyir. Amerika İtaliya inanır və yenə inanır ki, İtaliya Hökuməti öylə bir şey tələb etməz ki, bu müqəddəs qərarları müvafiq olmasın. Hal-hazırda məsələ mənəfə edib, bəlkə əzad olan millətlərin hüquqə haqqında gedir. Amerika ancaq bu əsaslar naminə mübarizə edib və ya əsaslar üzərində də sülh əqə etməyə həzirdir. Amerika Hökuməti ümidvər olur ki, bu əsaslar üzərində da İtaliya xalqı tələb edərk ki, İtaliya hökuməti sülh əqə etsin."

İmza edib Vudro Vilson

ƏFQANISTANDA

Kuşka radio müvqifinin tutduğu simsiz teleqraf

Əfqanıstan - Əfqanıstandan və Kabilədən gəlməkdə olan sonrakı xəbərlər Əfqanıstan hadisəsini aydınlaşdırır.

Məlum olduğu üzrə, Əmanulla böyük qardaşları əvəzinə Əfqanıstan taxtına çıxmışdı. Çünki ordu və Əfqanıstan başçılar əmirin qətlindən həyəcənə düşüb, Nəsrulla xandan bu xüsusda şübhə edilmədi, müttəhidliqləş [yəkəddiliklə] tələb etməmişdir ki, qətl cəzayı-səzasına [layiqli cəzasına] yetişsin. Əmir Əmanulla bu işi təqib edib də müqəsssirləri cəzasına yetirəcəyini vəd etmişdi. Bu qətl işini təqib edən bəzi mühüm məmurların bu işdə əli olduğu anlaşılmışdır. Möhlərlər də buna protesto edərək demişlər ki, hərgəh o, bu siyasiətni yürüdərsə, taxtdan və bəlkə həyatdan məhrum olacaqdır. Bu

protestodan sonra Əmanulla təhqiqatı tərk edir. Bu əhvala ordu və məqul [qəti edilib] əmirin dostları əşinə olub, çox həyəcan düşmüşlər, hətta bəzi yerlərdə üsyan etmişlərdir.

Yeni əmir cəvan və sədədl olduğundan, iki firqənin təziyiqə altına düşmüş, hər ikisi əmiri ölümlə təhdid etmişlər. Əmir hər iki firqəni birləşdirəcəyinə ümidvər olub ingilis hökumətinə hər bə etməklə bunları birləşdirmək istəmişdir. Böylə xəbərlər vardır ki, əmir Hindistan sərhədində öz qoşun-larını göndərmişdir. Bunlardan əlavə, Hindistana külli mübəl-lighər də [təbliqatqlar da] göndərmişdi.

Mayın 9-da əfqan qoşunları Xeybər dairəsində Pəşəvərin şərq tərəfində sərhədi keçmişdir. İngilis qoşunları amadə [hazır] olaraq əfqan qoşunlarına həmlə edirlər. Böyük tələfat ilə onları geri püşkürmüşlərdir. Dak dairəsində ingilislər külli bomba tőkmişlər. Mayın 11-də ingilis qoşunları 27 ildən bəri ingilislərə məxsus olan topağa keçərək, əfqanlılardan 100 nəfərini öldürmüşlər və əfqan qoşunları 6 top buraxaraq qəzmışlərdir.

Bu vaxta qədər sərhəddə olan əfqan qəbilələri bu işlərdə iştirak etməmişlərdir. Hindistanda əfqan qoşunlarının sərhədi keçmədlərindən çox narazı qalmışlardır. Əfqanıstanda da əhali kiyyə bölünmüşdür. Bəziləri zənn edirlər ki, əmirin qətlini tap-maq üçün bu hədislər bir mənəvrə nümayişdir.

Bir çox illər Əfqanıstan müstəqil dövlət olaraq İngiltərənin və Hindistanın müvəinatı ilə yaşamışdır. İngiltərəyə bir qarş də olsun əfqan topağı lazım deyildi. Fəqət zamanı ki, əmir hərbə başlanmışdır, ona görə də Əfqanıstan müqəddəratı ingilis silahının gücü ilə həll ediləcəkdir.

İRAN İŞLƏRİ

Edam

Tehranda nəşr olunan "Gülşən" qəzetəsi yazır: Kürdüstandan alınan teleqraf xəbərlərinə görə, ora nəziyyə [polis] müəvini Salər Əşraf əşr [quldur] dəstələri ilə irtibatda bulunmaqda mü

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1919-cu il 2 iyun (Bazar ertəsi günü) tarixi 193-cü nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

Qafqaziya müsəlman mütəəllimləri Məclisi-Məbusandan və hökumətdən türk və islam ocağı olan Azərbaycan istiqlalını göz babayını kimi bütün daxili və xarici düşmənlərləndən (kim olursa-olunsu) müdafiə və mühafizə etməyi arzu edirlər. Gənclər sizinlədir, gənclər yalnız müstəqil Azərbaycanı tanıyır.

Qafqaziya Türk Mütəəllimləri Komitəsi
Sədri: *Hamid Məhəmmədov*
Katibi: *Əbdülvahab Məhəmmədov*

Telefonaqramma

Gəncədə Harbiyyə məktəbində təlim alan və Gəncədə orduada bulunan Bakı türk tələbələri bugünkü milli bayramımızı səmimi-qəlbədən təbrik etməklə bərabər təvəqqe edirlər ki, Parlamente oturan xalq nümayəndələrinə məlum edəsiniz ki, türk tələbələri ağır şanlı vətənimizə düşmənin aydğı dayarsa, hamıdan əvvəl yolunda canlarını fəda etməyə hazırdırlar.

Bakı türk tələbələri

Tutduğumuz istiqlal yolunu tənvir ilə [ışıldandırmaqla] təmin edən müqəddəs Parlament əzasını [üzvlərini] şü alı və parlaq istiqlal günü münasibətlə təbrik etməklə bərabər, azəri-tələbələri vətənə rövnaq verməklə biz mütəəllimləri dilsiz etməyinizi acizənə rica edirik.

Bakı İttifaqı-Mütəəllimin İdarəsi

Bu gün mayısın 28-də Qazax Qadınlar Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi şanlı vətənimizin bir sənə müstəqil yaşaması münasibətlə özünə müqəddəs bəz bir cavan Parlaməni səmimi-qəlbədən təbrik edib, səvgili vətənimizin saadətə yaşamağı uğrunda var qüvvəsi ilə çalışmağı izhar edir.

Yaşasın müstəqil Azərbaycan!

Yaşasın Məclisi-Məbusanı!

Sədr: Madina xanım Qiyasbəyovada

Şanlıya iştirak edən Nuxa, Ərəş [Ağdəş] mənəqaşları mütəəllimləri [şagirdləri] tərəfindən aziz istiqlal bayramını təbrik ediram.

Nuxa və Ərəş məktəbi müfəttişi: Məhəmmədov

Azərbaycan istiqlalı sənəyi-döviyyəsi münasibətlə Göycəy camaatı tərəfindən tərtib edilən mitinqdə əfkəri-ümum-tərcümanı sifəti ilə Məclisi-Məbusənə təbrikimizi səmimi təqdim və istiqlalımıza qarşı təvəssüf edilən hər növ təəcür müqabilinə Məclisi-Məbusan və hökumətimizə bütün mövcudiyyətimizlə müzahirət [köməklik] edəcəyimizi təshhüd edirik [öhdəyə alırıq].

Ümum əhli komitəsinin rəisləri:
Qazi Seyidməhəmmədov,
Qazi Məhəmmədəfəndizadə

Nuxa-Ərəş İbtidai-Rüşdi Türk Müəllimləri İttifaqı həmin istiqlalıyyətimizin sənəyi-döviyyəsinə iştirak edir.

Sədr: Məbud Əfəndizadə

28 Mayıs Azərbaycan Cümhuriyyətinin İstiqlalı bayramı münasibətlə "Müsavat" firqəsinin Gəncə şöbəsi zati-əllərini təbrik və Parlamentnin, istiqlalımızın ərsilərə davamını və möhtərəm məbusların müvəffəqiyyətini Tanrıdan istihram edirik.

Sədr: Məşadi Əli Rəfiyev

Dövləti əfəndim! Gəncə Məsuləman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi səvgili millətimizin mübarək İstiqlalı bayramı münasibəti ilə zati-əllərini və Parlamentinə təbrik etməklə bərabər 28 Mayıs xatirəni daimi yaşatmağı üçün "İstiqlal" namında bir məktəb açdığını arz edir, əfəndim.

Cəmiyyəti-Xeyriyyə Sədri:
Məşadi Əli Rəfiyev

Gəncə vilayəti Türk Müəllimlər İttifaqı istiqlalımızın bir sənəliyi münasibətlə səmimi-qəlbədən təbrik edərək istiqlalımız uğrunda bütün vərləri ilə heç bir fədakarlıqdan çəkinnəyəcəyini arz eylər.

İttifaq sədri: Axundzadə İdris

Şəki Baladiyyə İdarəsi cavan Cümhuriyyətimizin ikinci sənə istiqlalıyyətinə daxili əməli sərəfi ilə mübahı olaraq [təbrikatı] edərək], böyük bir ümidlərə nail olmaqla bərabər, bəxtinləri arz ilə itfixar edir.

Baladiyyə rəisi: Mustafazadə

Qazax camaatı Azərbaycan Cümhuriyyətinin tamam bir il müstəqil yaşamasını nəzərə alıb mayın 28-ci gününü Azərbaycan türklərinin həyatında tarixi bir gün hesab edib, millətimizin böyük qeydləyi və əsla sarımaş olan cavan Parlaməni təbrik eyləməyi müqəddəs vəzifə bilir və bu gün başlanmış Azərbaycanın məsudənə yaşamasına və cümle müsəlman millətlərin qeydi-əsaratədən xilas olmasına böyük ümidlər bağlayır.

Yaşasın böyük Azərbaycan Cümhuriyyəti!

Yubiley heyətinin üzvləri: imzalar

Azərbaycanın bir sənəlik dövi-istiqlalı münasibətlə Rəisi-vükəla [Baş nazir] naminə alınan teleqraflar:

- Rusiya və Qafqaziyanın katolik kilsələri [kilsələri] namindən arxımandır Kalatovz tərəfindən.
- Gürcüstan Hökuməti nəzdindəki Azərbaycan Cümhuriyyəti siyasi nümayəndələri tərəfindən.
- Xarıciyyə naziri Məhəmməd Yusif Cəfərovədən alınmış.
- Gürcüstandakı Azərbaycan həyatı tərəfindən.
- Ermanistan Cümhuriyyəti hökuməti tərəfindən Heyəti-vükəla rəisi [Baş nazir] [Aleksandr İvanoviç] Xatsovin imzası ilə.

Balaxanı kəndində teatr tamaşası

1919-cu ildə may ayının 28-ci günündə Azərbaycan istiqlalıyyəti bayramı münasibətlə "Müsavat" firqəsinin nəfəinə [keyrinə] olaraq gündəz bayram görüşü və gəca teatr tamaşası tərtib verildi. Teatr tamaşasının hasilı 2210 manat 70 qəpikdir. Bu məbləğdən məxaric olunduq 831 manat 90 qəpik və Balaxanı "Qardaş birləri" maarif cəmiyyətinə iana verilmişdir 150 manat; xalis firqənin nəfəinə qalmışdır 1228 manat 80 qəpik.

İdarə

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Yeni Maarif naziri

Azərbaycan Cümhuriyyəti Maarif naziri olan [Hamid bəy] Şahtaxtinski istefasından sonra bəz qalmış olan Maarif naziri vəzifəsinə Dağıstan Cümhuriyyəti Maarif naziri [Nurməhəmməd bəy] Şəhşüvərov dəvət edilmişdir. Müəlimləy [haqqında danışılan] əfəndi bir çox vaxt Gəncə Zükür [Oğlanlar] gimnaziyası müəllimi olmuşdur. Şəhşüvərov bu günlərdə kəndi vəzifəsini ifadə yürü edəcəkdir [bəsləyəcəkdir].

Mütəəllimlər qurultayı

Dünən paytaxtımızda İkinci Realni məktəbi binasında İttifaqı-Mütəəllimin təşəbbüsü ilə Azərbaycan Cümhuriyyəti ümumtürk mütəəllimlər və mütəəllimlərinin [oğlan və qız tələbələrinin] qurultayı açılmışdır. Qurultayda Cümhuriyyətin hər tərəfindən nümayəndələr gəlmişdir. Rəsmi-iftitah [açılış mərasimi] və məhəlli-müzakirəyə qoyulmuş olan məsələlər haqqında gələn nömrəmizdə müfəssəl məlumat veriləcəkdir.

"İsmailiyyə" binası haqqında

Bakı qubernatoru qalabəynə [komendantə] müraciətən məlum etmişdir ki, Bakı Məsuləman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinə mütəəlliq [məxsus] olan "İsmailiyyə" binası bir neçə yerdən zədələnib uçulmaq halına gəldiyindən, onun yaxınından keçmək çox təhlükəlidir. Buna binaən [buna görə], məzkur [adi çəkiliş] cəmiyyətin nəzarəti binanın böylə halına cəlb etməklə, təzliklə onun ətrafını hasar edib və camaatın oradan keçməsinə imkan verilməməsinə qubernatordan rica etmişdir.

Bakı-Tiflis telefon xətti

Azərbaycan Dəmiyyətlə naçəlniki Bakı qubernatoruna məlum etmişdir ki, Ucar-Barquşet mövqifləri [stansiyaları] arasında Bakı-Tiflis telefon xətti namalum bədafeqr [cinayətkar] şəxslər tərəfindən qırılımsı və buna görə də məzkur [deyilən] şəhərlər arasında telefon müxabirəti [alaqəsi] kəsilmişdir. Müxabirət kəsilməsinin nə dərəcə zərər olduğunu göstərməklə, naçəlnik təzliklə usta göndərilib də həmin xəttin yenidən təmir edilməsinə rica etmişdir.

Rus qəbiristanında qərovul

Bakı rus kəllisəsi [kilsəsi] böyük keşiş qubernatora müraciətən rica etmişdir ki, namalum şəxslər tərəfindən rus qəbiristanından daşlar və taxtalar oğurlandığına görə, oraya iki nəfər qaradovoyları ibarət qərovul təyin edilsin. Qaradovoyların məvacibləri və naçəlni hökumət öz öhdəsinə qəbul edir.

Saxta pul kəşfi

3-cü polis dairəsində sükunət edən Abdullayev nam [adlı] birisi saxta pul qayırmaqda müttəham edilib təvfiq [həbs] edilmişdir. Məzkurun [adi çəkiliş şəxsin] mənzili axtarıldıqda, evində 3 min manata qədər saxta pul tapılmışdır. Abdullayev həbsxanaya göndərilmişdir.

Təvfiq və həbslər

Bakı qalabəyisinin binəgüzərlərinə [sərəncamına] görə, Bakıda sükunət edib də asayış və əsudəliyi pozmaqda müttəham edilən Stepanov, İvanov və Zummerov hərəsi bir ay müddətinə həbs edilmişlərdir.

Məhkəməyə cəlb

3-cü polis dairəsinin müavini-rəisi Məhəmmədov kəndi xidmətindən istifadə edib və bir çox qeyri-qəbil hərəkətdə bulundugundan, Azərbaycan İstinaf Məhkəməsi müddəaliyyətimisi [Məhkəmə Palatası prokuroru] tərəfindən təhti-məhkəməyə [məhkəmə altına] cəlb edilmişdir.

"Moloçnı"nın qapanması

2-ci polis dairəsində sükunət edən məhəllə əhalisi Bakı qubernatoruna müttəfaq bir arıza verərək, Krasnokostovski küçədə olan bir "moloçnı"nın qapanmasını rica etmişlərdir. Ərizə sahiblərinin dediyinə görə, həmin "Moloçnı"da əxlaqsız hərəkət müşahidə olunur, bəzi şübhəli şəxslər oraya gəlirlər. Bəzi vaxtlar ingilis səldadları dəxi mast olduqları halda oraya gəlib əhalini narahət edirlər. Bu ərizəni nəzərə alaraq qubernator qalabəyindən təzliklə "Moloçnı"nın qapanmasını rica etmişdir.

Türklərdən qalan əsləhə haqqında

Qubernatorun binəgüzərləyi [sərəncamı] ilə türklərdən qalan əsləhələr [silahlar] və qeyri ləvazimatın nəharət olduğu haqqında məlumat istənilmişdir. Qalabəyi və şəhərin bütün üstəkətləri tərəfindən edilmis olan təhqit nəticəsində türklərdən böylə əşyaların qalmaması təbriq və təyin edilmişdir.

Hesab

Martın 24-də Hacıbəyli Qardaşlarının Müdiriyyəti tərəfindən Qafqaziya Məsuləman Mütəəllimlərinin Mərkəzi Komitəsinin nəfəinə [keyrinə] qoyulmuş müsəmirə [konsert] və teatronun mədaxil və məxarici bu qərar ilə olmuşdur: Biletlərin satışından hasil olmuş pul: 21501 manat 77 qəpik. Bufetdən hasil olmuş pul: 11230 manat 50 qəpik. Kitablardan və güllərdən: 2613 manat 68 qəpik. Cüməlatən: 35345 manat 95 qəpik. Məxaric sənədlər üzvlüyə 23303 manat 45 qəpik. Xalis mənfəət 12042 manat 50 qəpik. Cənədinizin [qəzetinizin] vəsiyyətləşməsinə və teatronun müvəffəqiyyətlə keçməsinə çalışmış xanımlara və zəvata kəndi səmimi təşəkkürümüzü izhar edirik.

Müsəmirənin və teatronun müdiri-məsulu:
Zülfüqar bəy Hacıbəyli
Mərkəzi komitənin sədri:
Hamid Məhəmmədov
Daxildər [kassir]: M. H. Quliyev

Dəmiyyətlə

Təqribən iki sənə əqdəmdən [əvvəldən] Əmirhacıyan kəndə fəhlə camaatı Sabuncu-Siləxəndə [Məhəmmədov] qərvə [kənd] müvəqqəti [qarşısında] bulunan 5-ci bükədədə dayandırılması xüsusundə dəfatətlə [dəfələrlə] təşəbbüsdə bulunmuşsa da nəticəyi-mətlubə [talab olunan nəticə] əldə edilməmiş, nəhayət bu son günlərdə Əmirhacıyan "Müsavat" şöbəsi Bakı Komitəsinə müraciətən camaatın şü istədisini [xahişini] sərəncam etdirmək xüsusundə təşəbbüsdə edilməsinə rica etmiş, Komitə tərəfindən Əmir-hacıyan camaatının xahişini sərəncam zəmində [məşadi] ilə məqəmi-əldinə [aldıyıvati] quruma] müraciət etmək üzrə Ağə Bəyünəzadə, Cəvəz bəy Məlik-Yeqarov təyin edilmişlər. Müəlimləyrlərin [adları çəkilən şəxslərin] lazımevi-təşəbbüsdə nəticəsində vəqəon neçə gündür məhəlli-məhəddə [məlum yerdə, deyilən yerdə] dayanır.

General Mehmandarov Qubada

Azərbaycan Harbiyyə naziri general Mehmandarov Dağıstan Cümhuriyyəti sərhədində olan Azərbaycan qoşunlarını nəzərdən keçirmək qəsdli ilə Bakıdan Qubaya əzimət etmişdir [getmişdir]. Quba qəzası əhalisi müəlimləy [adi çəkiliş] generalı təntənəli surətdə istiqbal edib [qarşılayıb], silahların müvafiqatına uyğun olaraq Qurbanı Karim təqdim etmişlərdir. Quba qəzası qalmırməgə [Əmir xan] Xoyski tərəfindən təqdim edilmiş olan könüllü dəstəsi generala artıq dərəcə hün-sənəyi başıqlamışdır. Qəza əhalisi Denikin ordusunun Dağıstana soxulmasından dilgir [dixlor] olaraq, bütün kəndlərdə Harbiyyə nəzirinə məlum etmişlər ki, onlar kəndi vətənləri olan Azərbaycan istiqlalıyyətinin müdafiə və mühafizə etmək üçün hər bir fədakarlıqdan çəkinməyib və birinci cərgələrdə çarpışmağa hazırdırlar. Sərhəddə qoşunlarımız və çətdə dəstələrinin əhvalı xeyli xoş və yaşayışı gözəldir.

Bakı konkəsi

Bu yaxın vaxtlarda şəhərdə konkə hərəkəti başlanacaqdır. Bir cəmiyyət kəndi öhdəsinə qəbul etmiş və bunun üçün 60 ras [baş] at alınır və Məvərayi-Bəhri-Xəzərdən daxi bir çox sifariş etmişdir. Hal-hazırda park və yol qayırılmaqdadır. Konkə bileti müddü 2-3 manat olacaqdır.

Xan sarayı

Zəhmətkeş Ziyallıların İttifaqı təşəbbüsdəti sayəsində Bakıdakı Xan sarayları İttifaqı ixtiyarına verilməmişdir. İşbu lərdə bir cəbə [tut, iana qutuslağı] günü təyin ediləcəkdir. Üçüncü Ali-İbtidai məktəbi müəllimlərinin [müəllimlərinə] rəssam Kelkis cənablarının fəaliyyəti sayəsində

həmin məktəbin 3-cü sinfi şagirdləri [şagirdləri] bütün yayı sarayda çalışaraq nizam və qaydaya salmaqla bir müzəxana [muzey] tərtib edəcəklərdir.

Amiral Norrisin etirazı

Bəhri-Xəzərdəki donanma komandanı İngiltərə bəhri arkanı-hərb idarəsinə [donanma qarərgahına] müraciətən, ticarət donanmasının başqaları ixtiyarına verilməsinə qarşı ciddi surətdə etirazda bulunmuşdur.

Dağıstan xadimlərinin vürudu [gəlişi]

Denikin ordusu Dağıstana daxil olduğundan irticai qüvvələr baş qaldırıb hüriyyətparvar şəxslərin haqqında böyük fənalıqlar yapırlar. Buna görə də bir çox Dağıstan xadimləri oradan çıxmağa məcbur olaraq və bir neçəsi bu günlərdə Bakıya gəlmişlərdir. Gələnələr cüməsinə Dağıstan Parlament rəisi-səbiqi məşhur professor Rəşid xan Qaplanov daxi vardır.

- Dağıstandan gələnlərin dediyinə görə, Petrovsk və Dərbənd şəhərlərində Könüllü ordu tərəfindən ümum demokratik təşkilatı [bütün demokratik təşkilatları] təqib edilməkdədir. Demokratıya nəfəinə [keyrinə] işləyənlər xətarlı-mağdardır. Bir çox qaba və fəna hərəkətdə daxi yol verilir.

FƏHLƏ HƏYATİ

Təğiyev fabrikasında komitə adı ilə 5-10 nəfər yığılmışdır ki, əsla vəzifələrin bilməyir və fəhlə xeyrinə çalışmıyır. Biz onlara deməliyik ki, bəsdir, gedin öz işinizi dalınca, çünki siz əmək fabrikində olan fəhlələrin əhvalını fənaləşdırırsınız. Layəqətli və sadıq fəhlələrə yer veriniz. Fiqəryay-kəşibənin adını ləkələməyiniz. Üç min fəhlənin arasında siz özünü üçün çox güzəran düzəldirsiniz, həmin bu minlərlə fəhlələr sizə qazanc mənbəyidirlər. Bu minlərlə fəhlələr sizə imkan verirlər ki, müxtəxorluğa məşğul olub fabrika komitəsi üzvünün ali və möhtəram adını dəsiyəsınız. Fabrika zəhmətkeşlərinin etibarından istifadə edib fəhlələrə nə verdiniz? Siz ki, bir iş görməyirsiniz, başqalarını da işləməyə qoymayırsınız. Az bir miqdarda olan idraklı fəhlə də sizin müqabilinizdə işləməkdən acizdir, zira bu "komitə"çilərin işləri xeyli qüvvətlidir. Komitə seçikisi günləri yaddadır. Bir çox vədlər: Burada fəhlələr klubu, kitabxana, mühazirə [kəslər], gəcə kursları, əşbəzəxanə, teatr, xülasə bəhış olacaqdır. Ancaq bizi seçiniz sonra biz bütün vərdişimizə düzəldərik...

Nəticədə isə heç bir şey yoxdur. Doğrudur, biz fabrika teatrosu binasını öz ixtiyarımıza aldığımız. Bu teatro binasında da Təğiyev sinematograf göstərməni bu münasibətlə qovdu. Sinematograf göstərən hər bir tamaşa üçün fəhlələrdən manat yarım alırdı.

Biz nə aldığımız? Komitə klubda bir raqs salonu düzəltdi ki, burada aşkara bir surətdə içki satılır, sərxoşlar raqs edirlər, çürbəcür burada romanlar və faciələr oynanır. Az İttifaq düşür ki, raqs gəcələri itxlat, bəz qəhma və ətşmə olmasın. Müsəmirəyə gələn-lərən əlbəttə ki, pul alırlar. Komitə müftə yerə zəhmət kəçirir. Bəzən sinematograf işləyir, əlbəttə ki, keçənərdən iki qat artıq para alır, bilet də verilir, amcaq pulunu yer gic ırlır.

Təftiş Komitəsi kluba və Hamkarlar İttifaqını təftiş etmək üçün 2-yə ayırım komitə qarşısında yalvar-yaxardan sonra heç bir şeyə nail olmayıb al çəkdi, indi də istefa verməyə hazırıqlar. Yoldaşlar ha təkid edirlər ki, təftiş et, təftiş et, amma nə cür təftiş edilsin? Hamkarlar İttifaqının kassasında böyük pullar var, 15 min və ya 25 mindir, bunu da Təftiş Komitəsi bilir. Ola deyirlər ki, klubun bir neçə min manat borcu vardır. Ola bilər ki, bunun açıqdan deyirlər ki, komissiyası ləkəlisənlər.

Bizim yənimizə kluba yoldaşımız fabrika fəhlələrinin bu halda olduğunu görür, fəhlələr burada fəhlə klubu vücdə gətirmək fikrini söylədi. Bina, əyqə və yaxşı dekorasiya klub üçün hazırdır. Bu cür klub açmağa mümaniet [manecilik] yoxdur, lakin bu təşəbbüsdədən nə çıxdı?

Minlərlə fəhləyə aşkara surətdə rixşənd edən 5-10 adamın qazanc mənbəyi oldu. Fabrikində yaxşı həvəskar artist dəstəsi vardır. Bu dəstə bir deyil, bəlkə ikidir – biri müsəlman, digəri rus. Lakin klub bundan ötrü açılmamışdır. Həvəskarlar əvvəlcədən bunu biliib, yəndə də komissiyası narahət edirlər. Komissiya həvəskarların xahişini rədd etdi. O vaxt həvəskarlar dəstəsi öz cibindən bir gəcə üçün teatro binasına 300 manat kirayə təklif etdi, lakin komissiya "rüşvət" yeyən olmadı. Oudur ki, həvəskarlar Çornıqoroda gedib orada olanlar üçün teatro oynayırlar.

Kitabxanada minlərlə qiymətli kitablar toz-torpaq içində bir ziri-zəmində [zirzəmidə] tökülüb qalıb, təcridə də oğurlan-mağdardır. Doğrudur, ziri-zəmin qılınıldır, lakin ora yul tapanlar vardır ki, gözəl əsərlər oğurlanmağdadır. Bu bəradə komitə sizə bir cavab verə bilməz.

Bir də kitab onların nəyinə gərəkdir? Allah eyləməsin, fəhlənin əlinə kitab düşsün. Yəndə də bir üsyan-filan qalsın.

Bunların barəsində çox söz demək olar, lakin bu sözlər "çün girdəkan bəz günbəd əst". Onlara heç bir şey əsr etməz, buna bəz inanmışdır. Bunlar pristav tərəfindən tutulanda pristavın əyzi altında qurban kəsdilər. Sızın səhvan tutulmuşduz. Düzü. Bir də siz kimə lazımsınız? Amma siz qoyun qurban ediniz, hamkarlar İttifaqından bir yəşəş gəldi, qoyun kəsdiniz amma həbs edilib yoldaşınıza basına buraxmış ki, qoy özə işinə qarışmasın. Üçüncü qoyunu ondan ötrü qurban etməyəcəyik. Yeri gəlmişkən, fəhlə yoldaşlarını dəyərşənz ki, bu qoyunların pulunu haradan almışsınız? Hamkarlar İttifaqının pulundan yəinki Əhmədliyərin və ya Çorı-qorodlu-ların adına saxta çəkirlər alına bəz pullarından? Ələlümün [ümumiyyətlə], axır vaxt fəhlələr sizin fəaliyyətinizi xeyli maraqla təqib edirlər.

Vaxt deyiləmi fəhlə yoldaşlara müfəssəl hələ verəsiniz? Bir qədər mərhəmətli olun, vaillə [yoxsa] siz məcbur edərlər.

* İşbu may ayının 31-də Nobel qardaşlarının firmasında olan ümum müsəlman əmələlərinin mitinqində böylə qətnəmə olundu: Keçən tətil münasibətlə iqtisadi tələbatımızdan qəbul olmağın hökumət qəzta vəsitəsilə dərohdə bədarək [əhdəsinə alaraq] təzliklə əncam tapmasını] bu bəzə buyur-muşlarır. Fəqət cavan hökumətimizin işbu vədəsindən bir xəbər gətirmək üçün öz komissiyamıza rəqs [müraciət] edərək hökumət dairələrindən biza bir xəbər gətirməsi tələb edilib.

AZƏRBAYCANDA

Şəmaxı-Kürdəmir yolunda
Şəmaxı posta və teleqraf müdiri Bakı qubernatoruna məlum etmişdir ki, Şəmaxı-Kürdəmir posta yolu xarab olmuş, oradan Ağışya gedən yol xətdə dağılmışdır. Posta işlərinin təxirə uğramaması üçün təzliklə məzkur [deyilən] yolların təmir edilməsinə müdir qubernatordan rica etmişdir.

Salyan-Biləsuvar teleqraf xətti

Nəhiyə posta və teleqraf müdiri Bakı qubernatoruna məlum etmişdir ki, Salyandan Biləsuvara çəkilişmiş olan teleqraf xətti yerli əhali tərəfindən qırılıb və şalbanlar qarat edilməkdədir. Böylə hərəkətdən ötürülmədən ötrü ciddi tədbirlər ititxaz edilməsi [tədbirlər görülməsi] qubernatordan rica olunur.

Tərtərdə

Tərtər dairəsində yaşayan bir çox müsəlman kəndləri əhalisi Türk Ədəmi-Markəziyyət "Müsavat" firqəsi Bakı komitəsinə müraciətən, məzkur [deyilən] dairədəki hökumət nümayəndələri və məmurların şikayət etmişlərdir. Əhalinin dediyinə görə, məmurlar onlara nəhayət dərohdə zülüm və əziyyət göstərib, olmanın cəfəkarı onların haqqında rəva görür. Buna binaən [buna görə], əhali təzliklə böylə xaininə hərəkətdən öni alınmasını acizənə rica edir.

Abbaszadə Mirzə Abbasın yubileyi

Bu mayısın 23-də Türk Müəllimləri İttifaqının hümməti ilə gəncəli Mirzə Abbasın doğmadın 25 illik yubileyi tərtib edilmişdi. Söyləndiyinə görə, Gəncənin gözü İndiyə qədər böylə şən və mükəmməl bir yubiley görməmişdir. Yubiley şahibinə biza olan qiyməti və o günün səniyyəli həqiqətdən birinə uyğun çıxdı.

Cüma günü saat 12-də Gəncədə bulunan bütün siyasi firqəların, ittifaqların, cəmiyyətlərin və Qazax Müəllimlər İttifaqının nümayəndələri Gəncə Yay Klubunda hazır oldular. Saat 12-də [Əsgər] Poladzadə tərəfindən yubiley açıldı. Birinci dəfə Axundzadə Cavad tərəfindən Mirzə Abbasın tərcümeyi-halı söyləndi. Bu tərcümeyi-halda əzcüməla bu də məlum oldu ki, Mirzə Abbas cənabları 19-17-ci ildə məşhur camaat xadimi Əmər Faiq [Nəmanzadə] əfəndinin və Ağzır əhalisinin ricası üzərinə oraya gedib, orada əvvəlcə müəllim kursuna müdir olur. Əhali bunun əlifba tədrisindəki bacarığını təqdir edib məktəb açmasını xahiş edir. Bir çox işrədən sonra Abbas əfəndi orada qalıb biri oğlan, biri qız məktəbi olmaq üzrə iki məktəb açır.

1918-də türk ordusunun xidməti [geri çəkilməsi] mün